

sempre apaivagador i suau si fem cas de *mulcta* 'penyora'); altres com Salow i M-Lübke se'n desentenent, i l'escepticisme d'aquest no manca de base car sempre ens en ha d'inspirar l'apellar a la intervenció d'un mot del llatí antic i literari sense representació romànica.

M-L. (ZRPb. xxxix, 1919, 380) sembla pensar en una evolució fonètica dialectal no ben concretada, invocant un *esparší* variant d'*esparzer* SPARGERE en TdF, i *fousero* 'llampeç' (FULGEREM) a l'Isère: ordre d'idees raonable tenint present els diversos fets d'ensordiment d'africades palatals que es registren en parlars moderns del Llenguadoc, sobretot cap al Tarn: no es pot descartar, doncs, que hi hagi part d'això, però de tota manera subsistiria el dubte, i Ronjat, que no hi creu, està molt informat que M-Lübke en fonètica dialectal occitana. Però és la s sorda del ross. i emp. *mulsir* la que s'hi oposa rotundament. La idea de Salow de relacionar amb MULSI, MÜLSUM, les formes de MULGERE en els temes de pretèrit i de supí, era bona.

En efecte, *molssa*, com a nom d'acció de *munyir*, té més extensió en català. *Lə mulsə* tinc anotat de les terres eminentment pastorals del Conflent Nord, a Arboçols entre altres llocs; «aqueixa ovella me la vendré pas mai: la vui *par lə mulsə*» 'per munyir-la, per tenir-ne llet' Orellà (1960). És evidentment el participi llatí clàssic MÜLSA rediviu, i el més notable és que això degué haver estat del català comú en general, car encara ara diuen *la molssa* per 'el munyir', 'la muniyida' a Mallorca (molt repetit en el *Vocab. del Bestiar de Llanua* de Manacor, BDLC VII, 157, 178, 180 --).

I és tota la família derivativa, d'aquest tema, que resta en funcionament romànic en aquest mot: *llet mulsissa* «llet muniyida però no formatjada» diuen els pastors manacorins (ib., 180), evidentment MULSICIUS, -ICIA, i *leyt mulcissa* llegim ja en el *Llibre de Cuina* valencià del S. XIV (BSCC XVI, 161). En aquells mateixos paratges conflentins, en els Ports de Clavera i de Flaçà, un doc. de 1399 ens parla de «la major +*molsasó* que ha fet en aquell any» per a 'extracció de llet per fer formatges' (*InvLC*, s. v. *pintura* II) on ha de tractar-se, en una forma o altra, de l'abstracte clàssic MULSIONEM: jo hi veuria un tractament mig-savi *molseó ultracorregit en *molsezó* (segons els fets ross. ant. estudiats en *LleuresC*, 298-9, i n. 1, cf. *VidesR*, vol. I, p. 6, § 4). En el paratge més pastoral de tots els Pirineus de Núria, en el fons de les Gorges del Freser, sota el Torreneules, l'engorjat mateix forma com una espècie d'après natural, que encara usen ara para fer-hi desfilar les femelles i anar-les munyint, indret que anomenen *lə Mulsó*: essent precisament allò que hem vist designat en el Pall. i Alt Aragó per un *munyidor* o un *muidero*, em sembla clar que aquell nom ha de venir de MÜLSÖRTUM, i hi deu haver dissim. de *Lo + Molsor* tal com en *lo un > la un*, o en els NLL *Lo Gornal > La Gornal*, *Lo Donzell > La Donzell*.

I ara sí que ja hem arribat a una solució ben satisfactòria del problema occità-ross.: MULGERE va donar primerament *mólzer* o *molzir amb tractament pura-

ment fonètic i ortodox del grup LGE, però com que això formava sistema amb *molssa*, *molseó*, *molsts*, *molzor*, era inevitable que *molzir* es canviés en *molsir* (o *molzer > moulse*).

Tenim doncs un quadro morfològic, en què des de la línia dels Alps a la de l'Ebre i el Duero, veiem la forma normal llatina MULGERE/MULSUM conservant ampla vigència. Car encara hi hem d'afegir *muxir* a Galícia (< **mu(l)gir*), *micir*, *esmicir* (ESMUCIR, DCEC/DECH) i *mucer en diversos parlars lleonesos (< *mulzir*, -zer).⁴

Però d'altra banda el nostre català comú *munyir* s'aparta fonèticament de la base MULGERE en uns termes que no es veu com explicar per camins merament fonètics. I això no és sols català, car l'italià diu *müngere* usat des dels temps de Dante, i amb una variant *mügnere* que ja és també dantesca i es mantingué en ús literari fins al temps de l'Ariosto: lluny de ser cosa local de Toscana, continua vastament pels dialectes; i a l'Alta Itàlia també s'estén, fins a trobar-se amb parlars que prolonguen l'àrea de l'oc. *molzer*: la línia corre per Lombardia, no lluny de Milà, on coexisteixen les dues variants «*monǵ* accanto a *molǵ mügnere*» (Salvioni, *Dial. Mod. Ci. di Milano*, 175).⁵

Variants que s'eclipsa en el territori francès, però no sols resorgeix en català sinó de nou a l'Oest, car si bé no a la major part dels dominis gal·lec i lleonès, tenim en portuguès *mungir* o *munger*, que en la forma *monger* ja figura a mj. S. XIII a les *Cantigas* d'Alfons el Savi (52.23). La influència conjunta de les fortes minories lingüístiques portuguesa i catalana entre els sefardites féu que també es trobi en importants sectors del judeoespanyol: *munǵir* a la zona de Monastir (RHisp. LXXIX, 544). Si no m'enganyo hi ha *muñir* també en una part d'Astúries i en el parlar gallego-leonès de Sanàbria *muñir* juntament amb *lèche muñida* «leche recentemente ordeñada» (Krüger, *Dial. de San Ciprián*, s. v.): precisament la mateixa combinació que la mall. *munyir/llet mulsissa*.

L'antiguitat d'aquesta variant de radical queda substanciada pel fet que en italià antic i dialectal hi ha derivats amb *gá* oclusiu: *vitella mongana* 'vedella de llet' ja en Annibal Caro (mj. S. XVI), *vacca mungana* o *mongana* en molts altres des del S. XVII, *mongàra* en d'altres, i *mongana* o *mongardòla* encara s'usen en el Laci (Ang. Prati, s. v.); altrament, fins avui resta *munta* 'muniyida' en el toscà contadinesco.

Del conjunt d'això resulta que els dos radicals MULG- i MUNG- degueren estar entreviats des de molt antic en la Romània, com en zones alternants a manera de faixes d'una manta bigarrada: MUNG- it., MULG- oc. i amfi-pirenaic, MUNG- català, MULG- lleon.-gall., MUNG- portuguès. No convenceria voler explicar aquest MUNG- de tan vasta volada, com una mera dilació fonètica, mena de fenomen inductiu poc corrent, i d'aparicions ben esclarissades. Aquí sí que la contaminació d'un verb llatí parònim, i ben semblant, és convincent: EMUNGÈRE 'llevar els mocs'. Més que més si deixem que entri en escena, que ja és hora, *esmunyir*: *esmunyir(-se)* 'arrencar les fulles d'un arbre', 'collir les oli-